

Distansutbildningspodden: Att skapa kvalitet i distansutbildning

Musikvinjett: Musik spelas.

Linda Reneland-Forsman: Här kan man inte bara kompensera, tänker jag, för det är också tråkigt när man tänker att distansutbildningen alltid är kompensande om man tänker så - då kan det bara bli så bra som det fysiska. Men den kan ju faktiskt bli bättre!

Mikael Andersson: Kvalitet är ett begrepp som vi använder både ofta och med självklarhet. Klart att det vi gör och det vi erhåller ska hålla hög kvalitet. Men vad händer om vi skrapar på begreppet? Är det lika självklart då? Och vad är kvalitet inom distansutbildning? Du lyssnar på Distansutbildningspodden, från Universitets- och högskolerådet. Jag heter Mikael Andersson.

Musikvinjett: Musik spelas.

Mikael Andersson: Podden du lyssnar på nu är en del av projektet Kvalitet i distansutbildning. Redan i projektnamnet finns ju kvalitetsbegreppet med. Men är det verkligen en självklarhet vad som är, och vad som leder till kvalitet i distansutbildning? Och skiljer det sig från vad som är kvalitet i all utbildning? Och eftersom vi lever som vi lär i det här projektet så har vi idag i Distansutbildningspodden med oss Linda Reneland-Forsman som sitter i Kalmar och jag, Mikael Andersson, sitter här i Sundsvall. Välkommen Linda!

Linda Reneland-Forsman: Tack så mycket, Mikael!

Mikael Andersson: Ska vi börja med att du presenterar dig så vi vet vem det är som vi lyssnar på.

Linda Reneland-Forsman: Jag heter Linda Reneland-Forsman och jag är docent i pedagogik och har ägnat 20 år att beforska nätbaserat lärande och högre utbildning framför allt. Just nu arbetar jag vid Linnéuniversitetet och försöker stötta undervisningsverksamheten där.

Mikael Andersson: Temat för dagen är kvalitet och det är ju ett litet begrepp som vi svänger oss med mycket, men vi hoppar rakt på en grundfråga här. Det är; skiljer sig kvalitet i distansutbildning för vad som är kvalitet i all utbildning egentligen.

Linda Reneland-Forsman: Nej, det skulle jag inte säga. Men den har olika nivåer eller olika lager. Vi kan prata om direkt och indirekt kvalitet tänker jag. Att om man får ta en sådan här bruksdefinition, för det tycker jag vi alla behöver, både när det gäller pedagogik och kvalitet och allt möjligt, så behöver vi dem nära hjärtat. Och för mig när jag pratar om kvalitet, då tänker jag att det är en leverans med råge. Det är inte en leverans där man precis klarat sig över ribban, utan det är en leverans där det finns luft och råg i alltihopa. Och då blir det också intimt sammankopplat med vilket uppdrag man har. Vad är det man har lovat att leverera så att säga? Det tror jag är en fråga som vi ibland glömmar bort, att vi mer slentrianmässigt pratar om och också bygger på missuppfattningar inom olika områden som kommer i vägen när vi ska prata om kvalitet.

Mikael Andersson: Så du menar, man pratar oftare om kvalitet på vägen, än kvalitet i det man ska nå fram till?

Linda Reneland-Forsman: Ja, det tycker jag var rätt uttryckt så.

Mikael Andersson: Men om man skulle titta på distansutbildning och campusutbildning. Det är väl egentligen två vägar mot samma resultat, så egentligen borde det stora kvalitetsmålet vara samma.

Linda Reneland-Forsman: Det stora kvalitetsmålet borde vara samma. Det handlar om vår myndighetsutövning, det handlar om våra studenters bästa och deras framgångsrika utvecklingsresa, och att den då också ska skilja sig på ett universitet från andra utbildningsorganisatörer - den ska präglas av autonomi, att man når autonomi. Det ska präglas av kritiskt tänkande och ett kunskapsbegrepp som är väldigt komplext. Och allt det här har ju konsekvenser för hur undervisning genomförs och där är medlen lite olika. Precis som du säger när det gäller vilka vägar har vi fram till de här kunskapsmålen?

Mikael Andersson: Det var en intressant beskrivning att kvalitet är att leverera med råge. Så vad innehåller den här luften och rågen som du pratar om?

Linda Reneland-Forsman: Ja, den innehåller väl en självsäkerhet skulle jag vilja säga. Det som jag kan säga kritiken kanske handlar om är att vi sällan pratar om vad vi menar med kvalitet. Vi har kvalitetskonferenser, till exempel, utan att på något sätt ha definierat och så. Men den där rågen handlar nog om att vi har definierat vad kvalitet är för något och att vi har en idé om det, att vi har ett gemensamt språk för det. Jag tänker att man ser ofta att det enda sättet som vi diskuterar det här, hur vi levererar med råge, ofta är till exempel studenternas värderingar av vår utbildning, som ju måste kompletteras med så många andra kriterier. Varför vänder man sig till ett universitet? Varför är vi en universitetsutbildning till exempel? Då är det ju vissa saker som ska prägla undervisningen. Inte bara vad studenterna tycker eller hur man värderar den.

Mikael Andersson: Så det kvalitet egentligen... Om jag tolkar dig nu så får du säga om jag tolkar rätt eller fel. Men det är så att säga med råge flera aspekter, både i nivån på innehållet, kvaliteten i genomförandet och även den här nöjdhetsaspekten hos studenten. Det är det du pratar om.

Linda Reneland-Forsman: Ja, vi kanske pratar om 8-10 kvalitetskriterier i stället för bara hur kurserna värderas av studenterna, t.ex. Att i slutändan handlar det om stödet. Men om vi ska bedöma kvaliteten på stödet så måste vi också veta vad är det som ska stöttas för någonting? Och då behöver vi gå tillbaka till kvalitet. Vi behöver gå tillbaka till vad vi vet om distansutbildning, till exempel vad vi vet om fallgropar och tröskelprocesser och annat.

Mikael Andersson: Jag tänkte vi kan väl återkomma till vilka som du nämner de här kvalitetsdelarna i just distansutbildningssituationen. Men som du säger, man bör definiera vad man pratar om när det gäller kvalitet i det här högre målet, kanske först. Jag håller med om att vi svänger oss väldigt mycket med det här begreppet, men är kvalitet ett absolut begrepp? Hur ska man närma sig den här frågan?

Linda Reneland-Forsman: Nej, det kan jag ju inte säga när jag för en stund sedan sa att det handlar om den här självsäkerheten kring det, och den här tryggheten, för vi är ju professionella. Vi har ju körkort i akademien också, vilket gör att vi har en akademisk frihet som ger oss frihet att undervisa om som till exempel kan handla om innehåll. För innehåll tänker jag också är ett kvalitetskriterium. Vilka kunskapsformer som en utbildning behandlar, att det inte bara ligger på grundläggande nivå, utan att det speglar den komplexitet som finns i kunskapsbegreppet idag. Att ta sådana områden som klimatförändringar eller hälsa eller så som inbegriper så många olika akademiska discipliner idag. Och där måste vi naturligtvis utöva vår akademiska frihet. Friheten att undervisa. Men det blir ju inte kopplat på samma sätt till min kurs, mitt ämne, min kursbok och allt det här. De stövlarna får vi väl ta och kliva ur, tänker jag,

Mikael Andersson: Men innebär det här också att när man pratar om just det här som vi pratar om nu, det kvalitetsbegreppet, är det något som så att säga är övergripande för hela lärosätet eller?

Linda Reneland-Forsman: Teman, identifierade teman tycker jag ska vara övergripande för hela lärosätet. Man måste kunna diskutera dem även om det finns verksamhetsdelar som inte tycker att de är relevanta. Men då bör man ju också kunna argumentera för utifrån sin professionalitet varför de i så fall inte är relevanta. Man måste ändå ha ett språkbruk och identifierade kriterier, tänker jag.

Mikael Andersson: Så det innebär att om man vill bryta ner detta, jobba med kvaliteten inom distansutbildning så bör man leta efter vilka som är etablerade teman för lärosätet. Det kan vara ett ställe att starta på.

Linda Reneland-Forsman: Ja, det är det absolut.

Musikvinjett: Musik spelas.

Mikael Andersson: Men ska vi gå över till det som är kärnan i det här, just att det här projektet, som den här podden är en del av, ska leda till kvalitet i distansutbildning. Kan du utveckla lite just det du menar med hur man kan arbeta med kvalitet inom specifikt distansutbildningsområdet.

Linda Reneland-Forsman: Och då tänker jag att det finns ju en liten teori som är så bra att ha i bakfickan som passar på alla pedagogiska praktiker. Även då du och jag möts så här - att en pedagogisk distans kan vara mycket större i ett fysiskt rum. Du och jag kan ha en pedagogisk närhet i den här formen så att vi kan frigöra oss från de föreställningarna om den geografiska distansen. Det tror jag är jätteviktigt, speciellt så länge vi behåller det begreppet distans och inte pratar om nätbaserade lärande. Då finns det ju i den här teorin om transactional distance, som nu har några år på nacken, men som funkar så bra och är så enkel som problematiserar det här att det som man behöver beakta för att få en pedagogisk närhet, oavsett vilken distributionsform eller hur man väljer att rigga eller designa någonting, är en relation mellan interaktionen eller kommunikationsgraden, autonomin, motivationen och självständigheten hos studenterna och strukturen. Och för att få kvalitet så behöver man ha två ben i marken åtminstone, av de här tre, alltså interaktionen, autonomin och motivationen. Om du tar ett sånt fenomen som moocar, till exempel, så har de väldigt låg interaktion eller kommunikationsgrad. Då blir de ju väldigt beroende av att man har väldigt motiverade studenter. Då kan man fundera - är det förenligt med det samhällsuppdrag som man har som ett universitet till exempel? Men det betyder ju också att vi är också en möjlighet att om man är låg på den ena fronten så kan man vara hög på en annan.

Linda Reneland-Forsman: Jag vet att jag gjorde en studie på BTH för några år sedan då vi tittade på en kurs som inte hade några satta mål, utan de sattes i en nätbaserad kurs tillsammans med deltagarna. Vad krävs då? Då har du inte den strukturen, då är den låg på struktur. Men du har välmotiverade studenter och du har en hög kommunikation och då får du strukturerade handlingar, kommunikativa handlingar som leder studenterna vidare. De står stadigt i det här, sin egen motivation, sin egen delaktighet och den här täta interaktionen. Men har du å andra sidan som vi såg mycket för runt 2005 när vi började mycket med det nätbaserade lärandet, när vi bara paketerade våra utbildningar, gjorde pdf-filer eller eventuellt inspelningar om man var så avancerad. Ja, men du har du väldigt låginteraktiva miljöer och då måste du kompensera det med en supertydlig struktur som tar studenten i handen och gör att studenter kan överblicka, känna sig trygg vad som förväntas av dem. Och du måste också ha rätt så motiverade studenter. Den här balansgången mellan de här tre sakerna är väldigt viktig, oavsett vilken pedagogisk praktik vi pratar om. En bra utgångspunkt är att fundera över sin egen distansutbildning. Vad befinner jag mig på de här tre benen? Vad lutar jag mig på?

Mikael Andersson: Jag får en association när du pratar. Det är ju väldigt spännande. Men just det här sättet att skapa motivation genom att påverka utformningen. Om vi tar lärarutbildningarna till exempel, som är oerhört strikta, hårt styrda - måste man då jobba mer med, så att säga interaktionen och med det här om man har svårt att motivera på grund av möjligheten att påverka.

Linda Reneland-Forsman: Nej, därför att möjligheten att påverka är inte alls avgörande för våra utbildningar, utan det som är avgörande och som syns i forskning långt tillbaka, 50 år tillbaka, det är studenters möjlighet att överblicka vad som förväntas av dem. Att vi synkar våra förväntningar från en utbildningsorganisation till våra studenter. När de vet vad som förväntas av dem så kan de ju modifiera sina strategier och så, också orientera sina studier. Så det är mycket, mycket viktigare. Det här råkar vara ett sådant crazy projekt där man faktiskt fick genomföra en utbildning utan kursmål, och då måste du ju ha människor som har sökt sig till en kurskontext. Precis som du har i moocar av en väldigt speciell anledning, motivationen är mycket högre. Men det som gäller för våra utbildningsprogram generellt sett är den avgörande faktorn. Det absolut viktigaste att inventera tid och teknik och system i, det är för att studenter ska kunna överblicka sina studier. Och då, apropå den här utlysningen tänker jag och när vi pratar kvalitet, så är det också viktigt att veta att studenterna behöver veta vad som funkar i den lokala akademiska kontexten, i läraryrkesutbildningsprogrammet eller på civilingenjörsutbildningen eller så. Man måste också kombinera. Det räcker inte att ha en massa centrala satsningar kring early alert eller någonting annat för att stödja studenter generellt sett på ett lärosäte, därför att de är alltid ute efter vad som gäller i det lokala utbildningsprogrammet eller kurskontexten och det är där man har möjlighet att påverka väldigt mycket.

Mikael Andersson: Det du säger nu, har det någon särskild konsekvens just för distansutbildningssituationen?

Linda Reneland-Forsman: Väldigt mycket! Därför att om man ska titta på vad som skiljer distansutbildningssituationen från den fysiska, det är de kontextuella ledtrådar brukar jag kalla dem, vad du kan snappa upp i det här tjocka... Om du tänker en fysisk miljö, den är så laddad med många olika meningsbärande signaler. Du kan se vilka som pratar med varandra, du kan se avstånd, du kan se och höra vad folk frågar varandra och viskar om när man går in i en föreläsningssal och du kan få dina egna funderingar bekräftade. Du kan se vilka som stannar kvar och vad de pratar om med läraren efteråt. Allt det här är avskalat i en distansutbildningsmiljö, vilket gör att man måste kompensera för det och bygga upp det och förstå att här är man på ett blankt blad. Det har jag själv studerat också. Hur studenter som inte känner varandra och samarbetar och inom distansutbildning laddar hela sin kommunikation med de kontextuella ledtrådarna. Att vad som är: Åh, vilket jobbigt kompendium! Hur ska vi kunna läsa det här? Så kommer ni och säger: Jag tyckte det var riktigt rimligt och intressant. Och då kan det också bli gruppens förhandlade uppfattning fortsättningsvis. Så att det är svårt att kompensera, men man måste ha det med sig att i distansutbildning eller den nätbaserade kontexten är så kontexten avskalad. Det är lite blind bock för studenterna om man inte är väldigt tydlig med studiehandledning, bedömningsguide och har väldigt motiverade studenter.

Mikael Andersson: Om jag blir tjugig nu då? Hur kompenserar man? Kompenserar man för detta på olika sätt eller lägger man en tyngdpunkt på någonting annat i utbildningen då, när man saknar just de här kontextuella, eller kan du kompensera för det med hjälp av teknik?

Linda Reneland-Forsman: Du kan absolut kompensera. Jag tror inte att du kan gena här för att det är så viktigt att alla är med på tåget från början. Du kan i stället för att ha föreläsningar till exempel ha forskarsamtal, alltså lärare som pratar med varandra, att man får se lärare interagera. Du kan sätta kursledningen i samtal med varandra för att se att de är människor, att det finns någon bakom namnet. Vågar jag tilltala den här personen? Vilka förväntningar, gemensamma förväntningar, kan vi ha? Hur ser deras förväntningar ut? Vi hade en utbildning som hade arbetslagsmöten varje vecka och som efter ett tag kom på att vi sänder de här arbetslagsmötena. Det är ju inga hemligheter! Utan det handlar ju om att vi rekapitulerar vad som har hänt i den här distansutbildningen och att vi titta framåt. Men vad händer nu? Och så börjar man ta med studenterna i det, och det är ju oerhört framgångsrikt recept. Så här kan man inte bara kompensera, tänker jag. Det är också tråkigt när man tänker att distansutbildningen alltid är kompenserande. Om man tänker så, då kan det bara bli så bra som det fysiska. Men den kan ju faktiskt bli bättre om man tänker på att det vi vet om forskning från digitala medier är att det är som en förstärkare. Att det är, ursäkta uttrycket, skit in, skit ut. Men har du en väl genomtänkt pedagogik så blir den förstärkt och det gör att du kan avancera längre med hjälp av de andra meningsbärande verktygen och digital teknik som du har.

Musikvinjett: Musik spelas.

Mikael Andersson: Men några praktiska exempel på där du kan se att här blev ju faktiskt distansutbildningssituationen bättre. Det där var ju ett bra exempel. Men har du fler sådana exempel? Det var nästan lite dum fråga för mig. Hur kompenserar man för? Distansutbildningen ska ju vara en kraft i sig och utvecklas till det bästa det går.

Linda Reneland-Forsman: Ja, och den är ju så viktig, tänker jag. Eftersom vi har ett så föränderligt kunskaps, och komplicerat, kunskapsbegrepp i samhället i dag så behöver ju väldigt många yrkeskategorier också ständigt komma tillbaka till universitetet och komma i kontakt med ny forskning och komma nära aktiva forskare. Och då finns det ju så oändligt många fler möjligheter i just de här formerna. Jag tycker att många kompenserade just det här de här samtalen istället för att föreläsa, istället för att läsa före så får man lyssna på forskare som samtalar som samtidigt är ute på Medelhavet och tittar på konsekvenser av höjda vattentemperaturen till exempel. Det är en person som du har hört och sett och har möjlighet att få kontakta och bli bemötta också. Du har möjlighet att ta in stora grupper med stor bredd så länge du designar för det. Men ett sånt här tråkigt svar som vi har. Det ser olika ut på olika lärosäten, men bedömningsgrunder - det tror jag en lärares bästa vän. Oavsett om det är, och nu får jag nästan stjärnor i ögonen, men har man bra bedömningsgrunder - då får man studenterna. Då är man rätt säker. Jag pratar väldigt mycket om rättssäkerhet, som att vi vet vilka studenter vi examinerar. Men en, om inte minst lika viktig sida av rättssäkerheten, är att studenterna vet på vilka grunder de blir bedömda.

Så om vi vid kursstart talar om vad som förväntas av dem, vad det innebär att förstå skillnaden mellan klimat och väder till exempel, då är de ju orienterade för sina studier, kan sänka sina axlar, blir självständiga, och du kan möta dem utifrån en slags grundläggande förståelse. Du har en grund för att kommunicera tillbaka med studenterna. Du kan lutar dig mot de här bedömningsgrunderna när du kommunicerar. Jag tänker apropå att kompensera. Ja, du kanske måste ha intensivare kontakt med vissa studenter om de är osäkra eller om de inte kan läsa signalerna. Men det blir ju så mycket lättare om du har redan tillsammans i ett arbetslag formulerat: Vad innebär det att kunna det här och det här? Vad är det studenterna ska visa för att vi ska förstå att de kan det? Och vad behöver de få med om för att vi vet att de ska utveckla det här? Då kan du ju ha en tätare kontakt. Du kan bygga på hela kollektivet och inte bygga upp en enskild epostkommunikation med studenterna till exempel, vilket är otroligt resurskrävande. Kan du bygga på ett kollektiv som svarar varandra, som är intresserade av varandra, som hjälper varandra? Men du kan också gå in oftare själv, därför att i stöd av en tydlighet kring vad vi är ute efter hos våra studenter för godkänt. För det är ju det som är hårdvaluta för dem egentligen, så blir kommunikationen med studenterna så enkel.

Mikael Andersson: Nu ska jag göra en här tankevända här för alla de här sakerna som du berättar och pratar om nu... Det står ju väldigt klart hur det här gör, om jag nu använder ett litet simplare uttryck: Det är klart som sjutton att det här leder till att utbildningen blir bra, om du förstår. Tror du att det finns en risk att man krånglar till det för sig när man använder kvalitetsbegreppet? Ungefär som i mitt huvud så satt jag och letade; Var finns nu kvaliteten i detta? Jag förstår ju att det du säger gör att det här funkar bättre om man ska använda lite enkelt uttryckt. Hur kopplar det till kvalitetsbegrepp helt enkelt?

Linda Reneland-Forsman: Det är det jag försöker göra för att du har bett mig om det, tänkte jag säga. Jag tror precis som du att det kan bli byråkratiserande och ett administrativt pålägg och så, speciellt när vi glömmer bort att prata om vad det är. Därför är det viktigt att vi pratar om: Vad fungerar i form av studenters lärande? Vad vet vi om hur studenters lärande och vad fungerar i de här sammanhangen? Det är väl otroligt viktigt, och sedan kan man, beroende på vem man pratar om, översätta det här utifrån sina bruksdefinitioner till kvalitetsbegrepp.

Mikael Andersson: Säger man kvalitet så känns det ungefär som att det ska finnas en skala i det hela. Det är där jag kan tycka ibland just hur vi använder kvalitetsbegreppet. Jag ska inte att man kör i diket, men det låser tankarna lite igen. Håller du med om det?

Linda Reneland-Forsman: Ja, absolut. Och precis som vi pratar om inledningsvis, så att kvalitet i vilket sammanhang? I relation till vad? Vad pratar vi om för nivå, var är vi någonstans? Det är så många lager i detta att en mycket tydligare kommunikativ ansats är mycket, mycket bättre. Vad vet vi funkar? Vad kräver det i så fall? Och då kan vi börja prata om att leverera med råge i relation till vad som krävs i stället.

Mikael Andersson: Så egentligen skulle vi kunna byta ut kvalitet mot de här uttrycken. Vad funkar? Hur jobbar man så att det funkar och hur leder det till att man levererar med råge i kvalitet?

Linda Reneland-Forsman: Ja, och vilket stöd behövs också då? Och att det kommer kanske lite längre ner i processen. Det tycker jag är viktigt när det gäller distansutbildning. Att det figurerar ganska mycket missuppfattningar om att standardiserade gränssnitt skulle påverka, vilken teknik vi använder påverkar, att distans alltid har sämre genomströmning. Det finns så många sådana här uppfattningar som får styra hur stödet utformas. Så det jag skulle önska så är det väl precis som du beskrev de frågorna och att landa i det här. Vilket stöd behövs då istället för att börja i hur vi riggar stödet och sedan tro att det ska ske underverk?

Mikael Andersson: Ja, vi kanske ska göra det också i den här poddserien. Vi kan ha några avsnitt som heter Myth Busters där vi tar död på myter om distansutbildning.

Linda Reneland-Forsman: Varför inte?

Mikael Andersson: Jag tror jag får tacka dig så jättemycket där Linda. Det känns som att det vi har lyckats med i ett poddavsnitt om kvalitet är att vi lyckats ersätta kvalitetsbegrepp med något mer grovhugget, men kanske något som är tydligare i alla fall. Jag får tacka så jättemycket för att du tog dig tid att vara med här i Distansutbildningspodden.

Linda Reneland-Forsman: Tack så mycket för att jag fick vara med.

Musikvinjett: Musik spelas.